

svět katolickýma očima MONITOR

publicistický čtrnáctideník

ročník XXIII., číslo 4

I. 3. 2026 / neprodejné

Z OBSAHU	Rozdíl mezi modlitbou prosebnou, děkovnou a kontemplativní	06
	Střet tří světů	09
	Katolická víra protestantských reformátorů	13

Foto: Jana Chadimová / Člověk a Víra

Postní doba není soutěž

Pokud si upřímně odpovíme na otázku, zda máme rádi postní dobu, možná budeme sami rozpačití ze své vlastní reakce. V církvi nazýváme tento čas „milostiplná doba postní“, liturgické texty jsou plné krásných duchovních obrazů, modliteb – a nad tím vším se v nás táhne taková zvláštní úzkost. Jestli „to zvládnu“. Postní doba ale není o tom, abych já na prvním místě vymýšlel, jestli mám ještě přidat v modlitbě nebo chození na mši svatou nebo co si mám vlastně odříct a jak se pořádně postit. V našem životě jsou totiž věci, které nás daleko závažnějším a zákeřnějším způsobem okrádají o čas, o lásku a sílu, které nás zamořují a nedovolují nám, abychom byli sami sebou

a žili s Bohem.

Podstatou postní doby je znovuobjevení prostoru pro Boha. Pro Boha – ne pro naše dobré pocity z heroických skutků odříkání či jakýchkoliv jiných dobrých činů, ne pro naše uspokojení z lidské chvály a ocenění, které za své výkony obdržíme. Náš půst je to, že opouštím svoji důležitost, vše, co mě odvádí od Ježíše, vše, co mi ženicha Ježíše bere. Pán nás vede k tomu, abychom se vystavili Jeho pohledu a revidovali motivy svého jednání, abychom očistili, co je v nás nečisté, protože to ubližuje nám samotným.

Dokud ale nebudeme prosit Ježíše, aby se pro nás On stal skutečně vším, stále budeme mít problémy s tzv. nábo-

ženským životem a jeho prostředky. Jestli se na začátku postní doby Pána neptám, co mám dělat, ale sám jsem si už vymyslel, co si všechno odřeknu, nezměnilo se v mém životě vůbec nic, protože tak, jako jsem žil svévolně v době před postem, budu žít v době postní i v době velikonoční. Mohu ale jít jinou cestou – přijmout Ježíše jako největší dar, s Ním spojit svůj život, Jemu vše podřídit a hledat, co se Jemu líbí.

*Z promluvy P. Vojtěcha Kodeta, O.Carm, která zazněla během duchovní obnovy na začátku postní doby 2017
převzato z www.vojtechkodet.cz*

Pět věcí, které byste měli vědět o koptských křesťanech

Kdo jsou tito sestry a bratři, pronásledovaní pro Krista?

S příchodem zpráv o strašlivém pumovém útoku během eucharistické bohoslužby v kostele koptské pravoslavné církve v Káhiře 11. prosince 2016 se pozornost tehdy opět zaměřila na utrpení křesťanských bratří a sester na Blízkém východě. Kdo jsou koptští křesťané? Co nás s nimi spojuje?

Koptská církev patří k nejstarším křesťanským komunitám na světě

Koptští křesťané založení své církve spojují s misijní cestou evangelisty Marka roku 42. Marek podle tradice strávil poslední dny svého života v Alexandrii, tehdejší hlavním městě helenizovaného Egypta a centru poznání a kultury Středozeří. První konvertité, které získal, byli rodilí Egypťané, pro svůj jazyk, který byl poslední zachovalou podobou starověké egyptštiny, známí jako Koptové. (Slovo Kopt je odvozeno ze staroegyptského slova, jež označuje člověka z Egypta.)

Od 5. století byla koptská pravoslavná církev mimo společenství s Římem i s východními pravoslavnými církvemi

Koptská katolická církev, tradice, která se oddělila ve stejné době, dnes s Římem udržuje plnohodnotné společenství. K rozdělení došlo kvůli složitým teologickým otázkám (zejména pokud šlo o chápání Kristovy přirozenosti) a sporu ohledně autority po chalcedonském koncilu roku 451. Koptská pravoslavná církev je *autokefální* (nezávislá). Má stoupence mezi egyptskými přistěhovalci do jiných zemí v Africe a po celém světě, včetně Spojených států, v Etiopii a Eritreji působí její „dceřiné církve“ a udržuje společenství s východními pravoslavnými církvemi. Oficiálním liturgickým jazykem církve zůstává koptština, která v psané podobě používala řecká písmena, ale v průběhu staletí ji postupně nahrazovala arabština, národní jazyk dnešní-

ho Egypta. Koptští pravoslavní křesťané se podobně jako mnozí další východní a orientální pravoslavní řídí juliánským kalendářem, takže Vánoce slaví 7. ledna. Dnes má koptská pravoslavná církev své ústředí v Káhiře v katedrále sv. Marka (vedle kaple, kde došlo ke zmíněnému pumovému útoku), ačkoli symbolickým centrem koptského křesťanského života zůstává Alexandrie.

Hlavou koptské katolické církve je patriarcha (biskup), který se zavazuje k poslušnosti papeži. Koptští katolíci mají pro liturgii svůj vlastní ritus a mši dosud slaví v koptštině. I koptská katolická církev spojuje svůj původ se sv. Markem a Alexandrií, ale sídlo má dnes v katedrále Panny Marie Egyptské na káhirském předměstí ve čtvrti Medinet Nasr.

Patriarcha koptských pravoslavných je znám jako papež

Před rozdělením křesťanství na východní a západní byl patriarcha (či hlavní biskup) koptského alexandrijského biskupství z důvodu věku církve vnímán jako *primer inter pares* („první mezi rovnými“). Podle tradice ustanovil prvního alexandrijského patriarchu sám sv. Marek. Koptského pravoslavného patriarchu nazývaly celé generace podobně jako římského biskupa *pappas* (otec) a dnes je pravoslavný patriarcha nositelem titulu papež. Papež Theodoros II. nastoupil do úřadu roku 2012 po smrti papeže Šenudy III. Biskup Theodoros byl vybrán tak, že slepé dítě jeho jméno vylosovalo z lístků tří kandidátů. Papež František považoval papeže Theodora II. za svého bratra v Kristu a po nedělním pumovém útoku mu osobně zatelefonoval, aby mu vyjádřil účast a nabídl své modlitby.

Koptští křesťané nám přinesli první katechetické školy a požehnání mnišské tradice

Vlivem působení Koptů vznikla v Alexandrii katechetická škola, kde se utvá-

řelo křesťanské učení. Mnozí z prvních církevních otců v Alexandrii žili nebo studovali a připojili se tak k řeckým filozofům a židovským učencům, kteří již v tomto městě zdomácněli. Kromě katecheze tato škola vyučovala humanitní vědy a matematiku. Její knihovna dávno před vynalezením Braillova písma obsahovala do dřeva vyřezávané texty s vyvýšenými písmeny, aby zde mohli studovat i slepí. Egyptští poustní otcové založili poustevnickou a mnišskou tradici, což později inspirovalo sv. Basila Velikého na Východě a sv. Benedikta na Západě.

Koptští křesťané procházeli v různých dějinných obdobích pronásledováním

Po chalcedonském koncilu byli koptičtí pravoslavní křesťané pronásledováni byzantskými křesťany, kteří je považovali za heretiky. Mnozí byli mučeni, vězněni a zabiti, ale koptičtí pravoslavní zůstali věrní svému chápání christologie. S nástupem islámu a dobytím Egypta Umajjovci si většina obyvatelstva zpočátku své koptské křesťanství zachovala. Později však daně a omezení příležitostí, které byly cenou za to být křesťanem pod islámskou vládou, přiměly mnohé Egypťany ke konverzi k islámu. Egypt se tak postupně stal zemí s muslimskou většinou a dnes tvoří koptští křesťané jen 10 až 20% obyvatelstva. Od nástupu islámského militarismu se však Kopti (pravoslavní i katolíci), podobně jako jiní křesťané na Blízkém východě, stali terčem násilných útoků ze strany teroristických skupin. Bombový útok z 11. prosince 2016, ke kterému se v době vydání tohoto textu ještě žádná skupina nepřihlásila, se zdá být dalším z rostoucího počtu podobných útoků.

Joanne McPortlandová
Aleteia
přeložila Alena Švecová

Každý sedmý křesťan je obětí pronásledování

Dne 14. ledna 2026 zveřejnila nevládní organizace *Open Doors* svůj seznam pronásledování křesťanů po celém světě. Zjištění mluví jasně: s 388 miliony postižených lidí náboženská svoboda křesťanů eroduje pod kombinovaným tlakem džihádického násilí a státního autoritářství.

Foto: Klára Kalinová / Člověk a Víra

Číslo je to ohromující: 388 milionů. To je úhrnný počet obyvatel několika velkých evropských zemí dohromady, kteří v současnosti trpí diskriminací nebo násilím pro svou křesťanskou víru. Podle výroční zprávy organizace *Open Doors* se situace nadále zhoršuje a od roku 2014 neustále eskaluje. Nyní je každý sedmý křesťan po celém světě přímo vystaven pronásledování.

Spirála smrtícího násilí

Rok 2025 se nesl ve znamení extrémní brutality. Z 4849 křesťanů zabitých pro svou víru na celém světě se Nigérie s 3490 mrtvými podílí na celkovém počtu téměř 72 procenty. Země zůstává epicentrem mnohostranné krize. Teroristické skupiny typu Boko Haram a radikální milice Fulani provádějí smrtící útoky, zaměřené konkrétně na vesnice a kostely při nedělních bohoslužbách nebo náboženských svátcích.

Do nestability se propadá také Blízký východ, kdysi útočiště křesťanů. V křížové palbě se pod vedením Ahmada Šary ocitli křesťané také v Sýrii (6. žebříček). Útok na kostel sv. Eliáše v Damašku v červnu 2025, který si vyžádal životy 22 věřících, po sobě zanechal traumatizované společenství, které je nyní přesvědčeno, že žádné místo už pro ně není bezpečné.

V kleštích legislativy:

„tiché“ pronásledování

Zatímco vraždy se dostávají na titulní stránky novin, Index z roku 2026 upozorňuje na další, zákeřnější hrozbu: erozi základních svobod prostřednictvím legislativy. V Indii (12. na seznamu) se v září roku 2025 stal 12. státem, který přijal tzv. „zákon proti konverzím“ Rádžasthán. Tyto zákony jsou často zneužívány k ospravedlnění svévolného zatýkání kněží a vedoucích představitelů církevních společenství.

V Číně Peking (17. místo) posiluje svou sociální kontrolu prostřednictvím digitálních prostředků. Kromě útoků na více než 1000 kostelů nyní režim drasticky omezuje svobodu projevu duchovních online a izoluje věřící od zbytku světa.

Subsaharská Afrika

Organizace *Open Doors* konečně poukazuje na „šířící se“ efekt džihádismu v západní Africe. V Mali (15. místo) a Burkíně Faso (16. místo) se celé oblasti území dostaly pod kontrolu skupin napojených na al-Káidu nebo Islámský stát. Zavedení práva šaría v těchto oblastech proměňuje každodenní život křesťanů v překážkovou dráhu vynucených náboženských daní, každodenního obtěžování a poprav bez soudu.

Open Doors International

SLOVO KNĚZE

Sportovci jsou nám obvyčejným smrtelníkům často dávání za vzor hodný k následování. Ostatně i sv. Pavel uvádí, kolik odříkání je ochoten podstoupit sportovec usilující o pomíjející věnec. Na vynakládání úsilí, pokud nám jde o dobrý výsledek, není nic špatného, ale není úsilí jako úsilí.

Olympijské hry pomalu končí a mnozí jistě se zájmem a napětím sledovali a sledují výkony svých oblíbenců i jejich soupeřů, a pokud je nemohli sledovat v přímém přenosu, museli se spokojit se záznamem či tiskovými zprávami. Zprávy se občas věnují i událostem ne až tak sportovním. Jednu takovou (vlastně dvě) jsem našel v italském deníku *La Stampa*, a že bych se jimi cítil nějak obohacen, nemohu tvrdit.

Jedna hlásala, že v olympijské vesnici v Cortině po třech dnech došli kondomy pro sportovce (10 000 ks) a druhá oznamovala nárůst eskortních služeb ve všech místech spatých s olympiádou. Myslím, že se shodnem, že v tomto „nasazení a sportování“ nejsou sportovci a různí funkcionáři hodni následování a možná bychom žasli nad sportovními výkony účastníků her, kdyby se věnovali pouze svým disciplínám.

Chápu, že novináři o takových věcech píší. Zvyšuje to čtenost, a tudíž i zisk, a samotným psavcům výplatu. Vlastně jim patří i poděkování za to, že poodhalují i stinnou stránku tohoto „sportovního svátku“. Nám připomínají, že není radno si zbožšťovat sportovce a ve všem je následovat, ale pečlivě si vybírat, z jaké jejich činnosti si budeme brát příklad. A že jim budeme držet palce nejen v boji o zlato, ale i v boji o duši. Život přece není jen o výkonech a zlatě a stupních vítězů...

P. Evermod Jan Sládek

P. Mgr. Evermod Jan Sládek, OPraem. administrátor farnosti Zruč nad Sázavou

PRAMEN VODY TRYSKAJÍCÍ DO ŽIVOTA VĚČNÉHO

8. březen 2026 – 3. neděle postní – Jan 4,5–42

Jan Zlatoústý

Jako by řekla: nemůžeš tvrdit, že nám tento pramen dal Jakub a sám používal jiný. Vždyť z něho pil on sám i jeho rodina, což by se nedělo, kdyby měli nějaký lepší. Z tohoto pramene tedy dát nemůžeš. A nemůžeš mít jiný, lepší, ledaže bys řekl, že jsi větší než Jakub. Odkud tedy máš vodu, o níž slibuješ, že nám ji dáš? Výjimečnost této vody (že kdo z ní bude pít, nebude žíznit navěky) ukazuje i dalšími slovy; pokračuje totiž: „Ale voda, kterou mu dám já, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“ Jako by řekl: kdo má pramen v sobě, v žádném případě nepodléhá žízni. A tak ani ten, kdo má tuto vodu, kterou mu dávám já.

Podívej se, jak postupně vede ženu k vznešenému učení. Nejprve ho považovala za nějakého obyčejného Žida. Potom, když slyšela o živé vodě, domnívala se, že mluví o vodě smyslové. Když se pak dozvěděla, že je řeč o věcech duchovních, uvěřila sice, že tato voda může zbavit žízni, ale ještě nevěděla, jaká to voda je. Přesto o ni prosila, protože ji pokládala za vyšší než věci smyslové; proto se dodává: „Pane, dej mi tu vodu, abych už nikdy neměla žízeň a nemusela sem chodit čerpat.“ Tím ho staví výše než patriarchu Jakuba, o němž měla velmi vysoké mínění.

A je třeba se klanět v pravdě. Dříve byly pouze předobrazy — obřizka, celopalý a zápalné oběti — nyní je však všechno skutečností.

Teofylakt

Neboť voda, kterou dávám já, se stále rozmnožuje. Svatí dostávají milosti semena a počátek dobra, avšak sami se snaží a přičiněním usilují o jeho růst.

Neboť mnozí se domnívali, že se Bohu klanějí duchovně, tedy duši, ale neměli o něm správné smýšlení, například heretici. Proto dodal „a v pravdě“. Někdo

Duccio di Buoninsegna: Kristus a samařská žena (1310–1311)

by také mohl říci, že se v předchozích slovech naznačují dvě části filosofie, které mezi námi existují: činnost a nazírání. Když mluví o Duchu, ukazuje na činnost, jak říká apoštol: „Všichni, kdo jsou vedeni Božím Duchem, jsou Božími syny“ (Řím 8,14); a když mluví o pravdě, ukazuje na nazírání. Nebo jinak: Samaritáni se domnívali, že je Bůh uzavřen na určitém místě a že se mu má klanět právě tam. Proti nim říká, že praví ctitelé se neklanějí na určitém místě, ale duchovně. A vše, co měli Židé, bylo obrazem a stínem. Proto říká, že praví ctitelé se nebudou klanět v obraze, ale v pravdě. Bůh je duch, a proto hledá duchovní ctitele. Je pravda, a proto hledá pravé.

Augustin

Nebo také jinak: tato žena ještě stále smýšlí tělesně. Zalíbila se jí představa, že nebude žíznit, a domnívala se, že jí to Pán slíbil v tělesném smyslu. Pán kdysi dopřál svému služebníku Eliášovi, že po čtyřicet dní neměl hlad ani žízeň. A ten, kdo to mohl dát na čtyřicet dní, nemohl by to dát navěky? Když se jí tedy tento dar zalíbil, prosí, aby jí dal živou vodu; proto následuje: „Žena mu řekla: Pane,

dej mi takové vody, abych už neměla žízeň a nemusela sem chodit čerpat.“ Potřeba ji nutila k námaze a slabost se námaze bránila. Kéž by slyšela: „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi, a já vám dám odpočinutí“ (Mt 11,28). Ježíš to říkal, aby se už nenamáhala, ale ona tomu ještě nerozuměla.

Dal tedy mnoho Židům, když jejich jménem řekl: „My se klaníme tomu, co známe.“ Ne však jménem zavržených Židů, ale těch, z nichž byli apoštolové a proroci. Takoví budou všichni svatí, kteří položili k nohám apoštolů majetek, jenž vlastnili.

Snad jsi chtěl horu, aby ses na ní modlil a byl blíže Bohu. Ten však, který přebývá na výsostech, se přibližuje pokorným. Sestup tedy, abys mohl vystoupit. Výstupy se dějí v pokorném srdci, v údolí pláče (srov. Žl 84,7). Chceš-li se modlit v chrámě, modli se v sobě. Nejprve se však staň Božím chrámem. Přišel hledat to, co bylo ztraceno, a když hledal ztracenou, oni se divili. Divili se dobru a nepodezírali ze zlého.

přeloženo, zpracováno a redakčně upraveno podle www.catenaaurea.sk

VZPOMÍNKA NA PUTOVNÍ VÝSTAV NEJSVĚTĚJŠÍ SVÁTOSTI OLTÁŘNÍ

Po létech se v kruhu několika aktivních lidí objevilo úsilí o obnovení trvalé adorace v našem hlavním městě. Trvalá adorace byla dříve v několika pražských kostelích tradicí, jejíž kořeny sahaly nejspíš do hodně dávných dob. Přežila komunismus, v devadesátých letech zanikla. V následujícím textu přinášíme vzpomínku pamětníka na to, jak kdysi probíhal tento tzv. putovní výstav Nejsvětější svátosti oltářní.

Několikadenní adorace probíhaly v pražských kostelích tak, že Výstav vlastně putoval: vždycky 40 hodin ve skoro každé farnosti.

Podle pravidla, že v létě začínala výstavní mše svatá v 7:00 hodin, odpoledne v 17:30 bylo požehnání a Výstav trval čtyři dny. V zimě býval Výstav pětidenní s tím, že ranní mše měla být v 8:00 a požehnání v 16:30. To se ovšem dodržovalo jen přibližně. V některých kostelích byl takový Výstav i dvakrát za rok a jako taková „výplň nevyužitých termínů“ býval napsán kostel sv. Josefa na Malé Straně. Tam ovšem byl Výstav celoroční, v pátek jako svátek, snad kromě tridua.

Účast ale už za komunismu všude kontinuálně klesala, prostě ubývalo věřících a během dne kolikrát neměl kdo adorovat. Proto se postupně Výstavy zkracovaly nebo se kostely „odhlašovaly“ a čím dál častěji se objevoval jen ten kostel sv. Josefa. Avšak i tam bývalo přes den většinou prázdko, jak vím z vlastní zkušenosti, kdy jsem kostel spravoval (1991–1993). Přehled o Výstavu v pražských kostelích býval vždy přílohou oběžníku Apoštolské administratury v Praze (později od roku 1978 Arcibiskupství pražského).

Ukončení čtyř- nebo pětidenního Výstavu bývalo spojeno s průvodem po kostele, jehož se pravidelně zúčastňovali „Václavové“ – šlo o zbožný spolek starších mužů, ozdobených červenou stuhou na klopě a držících rozžatou svíci. Jedním z posledních byl branický kostelník pan Josef Vrána, nebo jinonický kostelník a obětavý adorátor pan Zach. Ale to už je let!

Foto: Lucie Horníková / Člověk a Vira

V polovině devadesátých let se s tím putovním Výstavem sice tak nějak přestalo, ovšem zase dnes skoro v každém kostele nebo farnosti je jednou za týden adorace, což dříve vůbec nebývalo: maximálně se na první pátek vystavila Nejsvětější svátost oltářní a recitovala zásvětná modlitba, udělilo požehnání a bylo to. Výjimečně někde přetrvávalo odpolední „požehnání“, např. u Panny Marie pod Řetězem za již zesnulého P. Horkého.

Původ praxe putovního Výstavu není zcela jasný. Asi jde o dosti dávnou tradici, neboť prof. Ladislav Pokorný, který spravoval kostel sv. Josefa na Malé Straně, se vehementně zasazoval o to, aby nebyl přerušen ani během oprav kostela právě z toho důvodu, že jde o starobylý zvyk. Jeho samotného vidat adorovat ne-

bývalo, ale záleželo mu na tom a chodil ráno vystavovat a večer po mši svaté dával svátostné požehnání.

P. Jan Gerndt

*P. Mgr. Jan Gerndt
emeritní farář ŘKF Praha-Zbraslav*

Být katolíkem

Prostor pro otázky víry, církve a života

Víra není soubor hotových odpovědí, které si člověk jednou osvojí a má vystaráno. Je spíše cestou, na níž se otázky v různých obdobích života znovu vracejí. Proměňují se okolnosti, přicházejí radosti i zranění a spolu s nimi se mění i způsob, jak člověk přemýšlí o Bohu, církvi a vlastním duchovním životě.

Tento vzdělávací cyklus vychází z přesvědčení, že ptát se je přirozenou součástí víry. Nechce nabízet rychlé odpovědi ani návody, ale pomoci zorientovat se, pojmenovat zkušenosti a otevřít prostor pro hlubší porozumění. Jednotlivé díly se budou věnovat základním tématům křesťanské víry, duchovního života a morálky s důrazem na srozumitelnost a lidskou zkušenost.

ROZDÍL MEZI MODLITBOU PROSEBNOU, DĚKOVNOU A KONTEMPLATIVNÍ

V každé modlitbě se obracíme k Bohu. Ale naše modlitba může mít pokaždé jinou podobu, protože se v životě ocitáme v různých situacích, a navíc i způsob naší modlitby se vyvíjí, proměňuje a dozrává.

Během života zažíváme nejrůznější momenty, které mají často podobu apriového počasí. Sluníčko střídá rychlou přehánku a silný vítr časem přejde do poklidného bezvětří. Jako křesťané však nežijeme dvojitý život. Je to náš jeden život, který prožíváme v Boží přítomnosti. Odrazí se to i v naší komunikaci s Bohem?

Prosebná a děková modlitba

Jako lidé jsme často nespokojení. Neustále vnímáme absenci něčeho. Často nám chybí zdraví, nevíme, jak se rozhodnout, tíží nás špatná finanční situace nebo třeba naše děti „ztratily“ víru. A tak se obracíme na Boha s prosbou. A ne jednou. Ani se nemusíme moc snažit vymýšlet. Je toho tolik, za co můžeme prosit. Právě prosebnou modlitbou vyjadřujeme, že jsme si vědomi, že nejsme zdrojem své existence, ani pány nad různými překážkami a protivenstvími (srov. Katechismus 2629).

Jak ale předkládat Bohu své prosby?

Pán Ježíš nás ujišťuje, že všechny naše prosby budou splněny. Za dodržení dvou podmínek: budeme prosit s vírou (Mt 21,22) a v Jeho jménu (Jan 14,13). Někdy se ale naše prosby nevyplní. Proč? Bůh totiž ví lépe, co potřebujeme a co je nám k užitku. Sv. Augustin v jednom svém listě upozorňuje, že „dojde-li k něčemu jinému, než o čem prosíme, měli bychom to trpělivě snést a za všechno děkovat, a neměli bychom ani v nejmenším pochybovat, že je určitě lépe, když se děje to, co chce Bůh, než co si přejeme my.“

Ano, vděčnost by měla být náš základní životní postoj. „Máš něco, co bys nebyl dostal?“ píše sv. Pavel Korintánům (1 Kor 4,7). Vidíme, nebo už jsme přestali vidět záplavu dárků a dárečků ne nutně zabalených do balícího papíru, ale někdy do úsměvu, podané ruky, upřímného pozdravu, vyřešeného úkolu v práci nebo uklizených bot v předsíni? A co teprve hluboká vděčnost za život v manželství, za dar života dětí, za to, že „Bůh tak

miloval svět...“ (Jan 3,16). Tím bychom mohli v naší modlitbě vždy začít. Možná to nepůjde hned. Ale pěstováním postoje vděčnosti jsme na správné cestě k Bohu i k někdy nečekané proměně svého utrápeného srdce.

Rozjímavá modlitba

A pak jsou chvíle, které můžeme naplnit rozjímavou modlitbou. Rozjímání je především hledání. Duch se snaží pochopit, proč a jak vést křesťanský život, aby přilnul a kladně odpověděl k tomu, co Pán žádá. Je moudré si pomoci nějakou knihou. Na výběr je jich mnoho: Písmo svaté, liturgické texty příslušného dne nebo spisy duchovních Otců (srov. Katechismus 2705).

Pravidelnost a věrnost v setrávání s Pánem v rozjímání je důležitá. Jinak se člověk podobá prvním třem půdám v podobenství o rozséváči (srov. Mk 4,4–7.15–19). V této modlitbě zapojujeme myšlení, představivost a city a směru-

Foto: Lucie Horníková / Člověk a Víra

jeme k prohloubení pravdy víry, obrácení srdce a posílnění vůle následovat Krista.

Křesťanská modlitba se přednostně zaměřuje na rozjímání „tajemství Krista“, jak při *lectio divina*, tak při růženci (srov. Katechismus 2708).

A který čas a jakou dobu trvání pro modlitbu zvolit? Ráno, které je ještě nezátížené „tíhou a horkem“ dne, nabízí vhodný prostor pro ztišení a nasměrování myšlenek k našemu Stvořiteli a přebývání s ním. Jak dlouho? Začneme několika minutami a zjistíme, že postupně můžeme a vlastně i chceme trávit více času s tím, koho milujeme a kdo nás má rád.

„Já se dívám na něho a on se dívá na mne,“ řekl venkovan z Arsu o své modlitbě před svatostánkem v době působení svého svatého faráře. Kontemplativní modlitba je pohledem víry upřeným na Ježíše, naslouchání Božímu slovu, mlčící láska (srov. Katechismus 2724).

A tak jako v modlitbě proseb a díky jde spíše o náš postoj a pohled na danou situaci, kterou předkládáme Bohu, v kontemplaci se díváme na Ježíše a necháváme proměňovat naše srdce, myšlenky a touhy podle srdce Jeho.

Vystavujeme se denně paprskům Boží lásky, které vyzařují z každého svatostánku. Zkusme tam třeba každý den Pána navštívit. A když to není možné nebo se nám to nepodaří, v našich myšlenkách se k němu můžeme přenést a být s Pánem zaboreni v křesle našeho po ránu ještě tichého obýváku.

Má smysl modlit se, když Bůh ví všechno?

Možná se na tu otázku ptáme večer, když dům konečně ztichne. Nebo ráno, ještě než začne den. Někdy uprostřed chaosu, kdy máme pocit, že už nemáme sílu ani slova. Pokud Bůh všechno ví – zná naši únavu, naše obavy i tichá přání – má vůbec smysl se modlit?

Ano. A právě tehdy.

Modlitba totiž není vysvětlování Bohu, co se děje. On to ví. Ví o nás víc, než si umíme přiznat. Modlitba je spíš chvíle, kdy si my sami dovolíme přestat hrát, že to zvládáme. Kdy smíme přijít takoví, jací jsme – unavení, rozptýlení, někdy i prázdní.

Katechismus říká, že modlitba je „pozvednutí mysli a srdce k Bohu“ (KKC 2559). Někdy se ale srdce sotva zvedne.

A přesto i to stačí. I krátká věta pronesená mezi dveřmi, i povzdech beze slov může být modlitbou. Ne proto, že by byla dokonalá, ale proto, že je pravdivá.

Ježíš říká, že Bůh ví, co potřebujeme, ještě než ho o to prosíme (srov. Mt 6,8). Přesto nás učí modlit se. Ne proto, že by čekal správná slova, ale proto, že čeká nás. Modlitba je místem setkání. Ne vždy přináší odpověď, ale téměř vždy přináší blízkost.

V běžném životě se často modlíme velmi prostě: za děti, za zdraví, za klid, za to, aby den nějak dopadl. Modlitba prosby však není „přemlouváním“ Boha. Katechismus připomíná, že v ní se člověk učí spolupracovat s Božím záměrem (srov. KKC 2632). A ano, někdy máme pocit, že se nic nemění. Ale modlitba dělá něco jiného, než čekáme. Pomalu nás učí nést život jinak. Dává tichou sílu vydržet, když se věci nemění. Učí nás, že nejsme sami, ani když je ticho.

Modlitba není jen mluvení. Je to i chvíle, kdy nemusíme nic říkat. Minuta ticha večer. Krátké zastavení v autě. Pohled z okna. V těchto drobných okamžicích může člověk znovu ucítit, že Bůh je blíž, než si myslel – ne někde vysoko, ale uprostřed dne, uprostřed kuchyně, uprostřed starostí.

Smysl modlitby tedy není v tom, že by měnila Boha. Smysl modlitby je v tom, že nás nenechá samotné. Že nám dovolí být slabí a přesto milovaní. A právě proto má modlitba smysl – dnes, tady a teď, v životě, který není ideální, ale je skutečný.

Marie Kvapilíková

RECENZE OBLÍBENÉHO FILMU PAPEŽE LVA XIV.

Naše komunitní divadelní společnost získala pro svou sváteční inscenaci roku 2025 nečekanou a zcela neobvyklou reklamu – a to od samotného papeže.

V listopadu papež Lev XIV. oznámil, že jeho oblíbeným filmem je *Život je krásný*, klasika Franka Capry ze čtyřicátých let minulého století, natočená podle povídky *The Greatest Gift* Philipa Van Dorena Sterna.

Proč se papeži Lvovi tento film líbí?

Když se doslechneme o papežových oblíbených filmech, nejprve si pravděpodobně položíme otázku, jaké důvody asi za jeho volbou stojí. V případě filmu *Život je krásný* některé prvky v dějové linii ilustrují evangelijní témata. Nejzjevnější je pro-life poselství filmu. George Bailey, který celý život obětavě pomáhal druhým, čelí vážným finančním problémům a začne uvažovat o sebevraždě. Andělé, kteří sledují Georgeovu krizi z nebeské říše, naříkají nad tím, že by George mohl zahodit „největší Boží dar“. Později George říká svému andělu strážnému Clarencovi: „Kéž bych se byl nikdy nenarodil.“ Clarence mu pak ukáže, jak by jeho komunita vypadala, kdyby nikdy nežil, a poznamenává: „Zvláštní, že? Život každého člověka se dotýká tolika dalších životů. Když tu někdo není, zůstává po něm strašlivá prázdnota.“ Andělova slova dosvědčují vnitřní hodnotu každého člověka.

Druhým aspektem filmu Franka Capry, který odráží křesťanské hodnoty, je přítomnost modlitby. Když George v restauraci u Martiniho propadá zoufalství, modlí se: „Bože, nebeský Otče, nejsem zvyklý se modlit, ale jestli tam někde jsi a slyšíš mě, ukaž mi, prosím, cestu.“ Když si doma jeho děti všimnou, že má otec potíže, ze všeho nejdříve se zeptají maminky, zda by se za tatínka neměly modlit. Matka odpoví: „Ano, modlete se usilovně.“ Ostatně v první scéně filmu se ozývá více hlasů – sousedů, rodiny a dětí

–, které prosí Boha, aby Georgovi pomohl. Jakým požehnáním by bylo, kdyby Hollywood nabízel více příkladů lidí, kteří se v nouzi obracejí k Bohu.

Témata obětavé lásky a pomoci bližním

Obětavá láska je hlavním tématem filmu *Život je krásný*. George Bailey se obětuje pro druhé již od dětství. Ohluchl na jedno ucho poté, co skočil do ledové vody, aby zachránil mladšího bratra před utonutím. Snášel bití, když zabránil místnímu lékárníkovi, aby omylem přidal jed do kapslí pro nemocného pacienta. Vzdal se plánů na studium a cestování, aby po smrti otce mohl zůstat doma a vést rodinnou stavební a úvěrovou společnost. Právě tato společnost pomáhá jeho sousedům získat důstojné bydlení. Ironií je, že George svými oběťmi napodobuje Krista, o němž tvrdí, že ho příliš nezná.

Téma vzájemné sousedské pomoci zahrnuje i postavy v komunitě George Baileyho. Především jeho žena Mary je mu oddaná už od dětství. Když bankovní krize ohrožuje stavební a úvěrovou společnost, daruje peníze, které byly původně určené na svatební cestu. Promění starý, zchátralý dům ve skutečný domov a podporuje George i v jeho nejtěžších chvílích.

Děj, zasazený do období druhé světové války, připomíná také charitativní činnost obyčejných lidí na podporu válečného úsilí: sběr kovu a gumy, ženy v komunitě pracující pro organizace na pomoc vojákům. Abychom neprozradili děj těm, kdo film ještě neviděli, dodejme jen, že i závěr nabízí dojemný pohled na lásku k bližnímu.

Některé problematické prvky

Jako hollywoodské dílo obsahuje film

Život je krásný několik teologicky problematických momentů. Příběh odráží běžný zmatek ohledně andělů a svatých. Anděl strážný Clarence naznačuje, že kdysi žil běžným lidským životem a na andělská křídla čekal přes sto let. Naznačuje se tím, že po smrti se lidé stávají anděly, což je samozřejmě nesprávné. Jak učí katechismus, andělé jsou nehmotní duchové, zatímco člověk je bytostí složenou z těla a duše. Jsou to dvě rozdílná stvoření a lidé se po smrti anděly nestávají. A pak je tu velmi líbivé rčení: „Po každé, když zazvoní zvon, dostane anděl křídla.“ Jakkoli to zní poeticky, je to jen pohádka.

Problematické je koneckonců i tvrzení nebeské bytosti, že George se chystá zahodit „největší Boží dar“. Největším Božím darem lidstvu je jeho Syn, Ježíš Kristus – Vtělení, přítomný v eucharistii. Ano, život je velký dar, ale ještě větší je Boží příchod mezi jeho stvoření, aby nám umožnil vstup do věčnosti trávené s ním.

Obyčejní lidé jako skuteční bližní

Navzdory teologickým nepřesnostem a Georgeovým občasným nevhodným výbuchům (dokonce zvolá: „Tomu říkáš šťastná rodina? Proč jsme museli mít tolik dětí?“) představuje film *Život je krásný* obyčejné lidi, kteří zápasí, modlí se, oběťují se a chovají se k sobě jako opravdoví bližní. Nemůžeme s jistotou vědět, zda našeho Svatého otce oslovují právě tyto aspekty filmu. Můžeme však ocenit tu výhodu, že máme papeže, který pochází z naší vlasti a sdílí s námi drahocenný kus naší kultury.

Mary Ennis Meo, publicistka
Catholic Stand
přeložil Pavel Štíčka

STŘET TŘÍ SVĚTŮ

V posledních dnech rozvířil vody zákaz přednášky prof. Andrey Grilla na poutním místě Lomec.

Mezi některými mými farníky to vyvolalo emoce – @grilloreba nesleduji, ale musí být bezpochyby kapacitou, neboť je jedním z nejvlivnějších liberálních teologů současnosti a měl blízko k papeži Františkovi. Neměl jsem původně v úmyslu na jeho nahranou přednášku (kterou představuje svou novou knihu na toto téma a jež vyšla v nakladatelství Doron) reagovat, protože by to bylo jen opakování známých argumentů v akademické debatě, která nikam nevede. Nemá vítěze, jen vývoj. Udělám výjimku.

Přiznávám: jsem z jiného světa. A přesto se snažím věřit, že se (slovy sv. Pavla) oba snažíme, abychom se „všem stali vším, abychom získali aspoň některé“. Všecko to děláme pro evangelium, abychom na něm měli podíl (1 Kor 9,22–23). Někdy se říká, že Církev odpovídá na existenciální otázky, které si nikdo neklade. V této oblasti Církve na existenciální otázky sice odpovídá, ale její odpovědi mnohým nevyhovují.

Já se potřebuji vždy opřít o nějakou skálu. Jan Pavel II. v apoštolském listu *Ordinatio sacerdotalis* (1994) nepoužívá k obhajobě svěcení mužů sociologické ani psychologické argumenty, ale staví na teologické antropologii a vůli Zakladatele:

1. Příklad Krista (Suverénní svoboda) – Pán Ježíš si vybral dvanáct apoštolů výhradně z řad mužů. Nešlo o podlehnutí dobovým předsudkům (v jiných ohledech jednal vůči ženám revolučně), ale o Jeho svobodné a suverénní rozhodnutí, které je pro Církev normativní.

2. Chybějící pravomoc Církve – není to o tom, že Církev „nechce“ světit ženy, ale že k tomu nemá od Boha pravomoc (*potestas*). Církev se cítí vázána způsobem, jakým Kristus ustanovil svátost kněžství. Toto je klíčový právně-ontologický bod.

3. Funkční rozdíl vs. rovná důstojnost – zásadní je postava Panny Marie. Přestože byla důstojnější a svatější než všich-

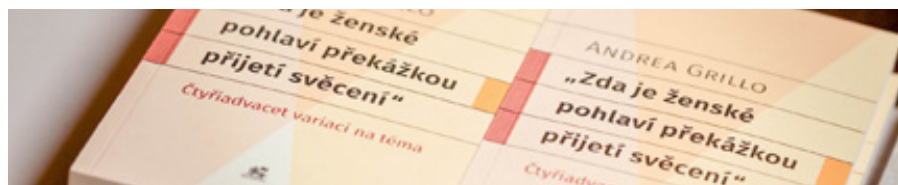

Foto: Jiří Vopálenský / Člověk a Věra

ni apoštolové, Kristus jí nesvětil apoštolskou moc. Nepovolání žen ke kněžství není známkou jejich nižší důstojnosti (muž a žena jsou si rovni, *imago Dei*), ale důkazem odlišného povolání.

4. Ikonická reprezentace – v navazujících dokumentech se rozvíjí myšlenka, že kněz při eucharistii jedná *in persona Christi*. Protože se Kristus stal mužem, musí být toto znamení (vztah Ženicha a Nevěsty) zachováno i v tělesnosti toho, kdo Jej zastupuje.

Na všechny tyto argumenty podává prof. Grillo smysluplné protiargumenty. Avšak pro něho není prohlášení sv. Jana Pavla II. o definitivním učení platné. Mrazí mě z lehkosti, se kterou navrhuje opustit to, co vatikánské komise i po letech zkoumání stále potvrzují (např. aktuální zpráva Petrocchiho komise). Existuje však i pohled, který nalézá vnitřní logiku skrze povahu lidské tělesnosti:

Tělo jako znamení

Moderní symbolická antropologie tvrdí, že tělo mluví. Mužství a ženství jsou „jazyky“, které vyjadřují různé aspekty vztahu k Bohu. Žena může být dokonalou ikonou Církve (Nevěsty), ale nemůže být přirozeným svátostným znamením Krista jakožto Ženicha.

Svatební tajemství (Nuptiální logika)

Ve slavení eucharistie, která je „svatební hostinou“ Beránka, musí být přítomen mužský prvek, aby byla zachována symbolika Krista (Ženicha) dávajícího život své Nevěstě (Církvi).

Ontologická komplementarita

Muž a žena nejsou zaměnitelné jednotky. Svěcení žen by v tomto pohledu nebylo „rozšířením“ kněžství, ale změnou jeho významu – zničilo by to symbolický obraz Krista, který stojí „naproti“ své Církvi jako dárce.

Titulek článku jsem nazval *Střet tří světů*. Přednáška se zabývá dvěma světy, avšak celá diskuse je pro „třetí svět“ – ten současný, který se stává genderově nevyzrálým – pohoršující. Je v něm totiž stále řeč o „starých“ formách bytí (muž–žena), které tento svět už odmítá uznat za dané. Prof. Grillo se v tomto světle projevuje jako tradicionalista.

Chápu otce biskupa, že tyto akademické diskuse odkázal na akademickou půdu, protože jsou matoucí i pro mě, prostého kněze z *Mount Hosín*. Já tedy zůstávám u své „skály“, i když mi hrozí nálepka zpátečnické konzervy. Přiznávám barvu. Je to možná místo méně intelektuálně rozletité, ale je to místo, kde čerpám sílu a o které se můžu v bouři opřít.

Ora est.

P. Tomas van Zavrel

P. Mr. Mgr. Tomas van Zavrel
administrátor farností Hluboká nad Vltavou a Hosín

BOJÍTE SE PEKLA? UŽ V NĚM JSTE, ANIŽ O TOM VÍTE

Škoda, že jsme tady.

Když v roce 2006 vyšla Benatarova kniha *Nebýt či být. O utrpení, které přináší příchod na tento svět*, vyvolala v akademických kruzích i mimo ně nebývalý ohlas. Do té doby snad žádný myslitel nevěnoval tak velké systematické úsilí tomu, aby prokázal nesmyslnost lidské existence. David Benatar vychází ze základního faktu nahodilosti lidského života, tedy z vědomí, že sice existujeme, ale nikoliv nutně. Mohli jsme totiž také nebýt a z této neexistence, která byla ostatně mnohonásobně pravděpodobnější než naše existence, jsme byli vrženi do nehostinného světa, v němž jdeme vstříc nepředvídatelnému a mnohdy naprosto brutálnímu osudu. Kromě nás mají účast v bytí i jiné skutečnosti – neživá jsoucna, rostliny a zvířata, avšak pouze člověk si uvědomuje, že toto vše existuje a v úkonu sebe-reflexe vnímá i svou vlastní jsoucnost, aniž by jí nějak rozuměl. Otázka „proč jsem?“ se člověku, který se nenechá bezmyšlenkovitě strhávat vírem bezprostředního dění okolo sebe, dere na mysl zcela spontánně. Proč „kosmická ruleta“ padla právě na mě, když bylo takřka nekonečněkrát pravděpodobnější vyvolat do bytí někoho úplně jiného? Stačilo, aby se moji rodiče nesetkali anebo, když už se jejich cesty sešly, aby počali dítě třeba o minutu později a já bych se už nikdy nenarodil. Když pak uvážíme, že ta samá úvaha platí o rodičích mých rodičů, o rodičích mých prarodičů, o rodičích mých praprarodičů atd., je moje narození výsledkem neuvěřitelných souběhů, v nichž mohla nastat jen malinká odchylka a místo mne by tu byl někdo jiný.

Jak tedy tento fakt vyhodnotit? Měl jsem „neuvěřitelné štěstí“? Řada lidí by odpověděla právě tímto způsobem, Benatar k nim ale nepatří. Dívá se na svůj život z jiného úhlu a nebojí se říct, že ho potkala „neuvěřitelná smůla“. Bylo přece

tak snadné se existenci vyhnout, jenže na rozdíl od nespočetné masy těch, kteří se nikdy nenarodili a jsoucnost nikdy neokusí, osud bytí padl na mě. Fatální ortel byl vynesena nade mnou. Někdě si možná řekne, že Benatar musel být hodně nešťastný, když se k vlastnímu životu postavil s takovým odporem, a že nemá cenu s jeho úvahami ztrácet drahocenný čas. Ve skutečnosti tomu tak není. Nepřipadlo mu žádný mimořádně krutý úděl, žil (a dosud žije) podobně jako miliony jiných lidských bytostí. Pobývá v blahobytné části světa, je profesorem na univerzitě v Kapském městě, existenční nouzí rozhodně netrpí. Odkud tedy tento radikální pesimismus?

Pokus o zdůvodnění absurdity života

Benatar se v první řadě soustředí na otázku *prožívání vlastní existence*. Většina lidí je v zásadě optimistická, takže v jejich pohledu na život převládá pozitivní hodnocení. Problém však spočívá v tom, že člověk je bytost omylná a často se mýlí s pravdou nejen v oblasti teorie, nýbrž i v oblasti praxe. Filozofové vždy rozlišovali *pravdu od zdání* v obou zmíněných polohách. V aplikaci na lidskou praxi to znamená, že někdy považujeme za skutečné dobro to, co je ve skutečnosti dobro toliko zdánlivé. Co když se mýlíme i při posuzování základní hodnoty našeho života? Nebo je opravdu snadné určit, zda

Foto: knihobot.cz

je lidská existence ve své nejhlubší podstatě dobrá, či špatná? Není zde prostor pro žádný omyl? K rozhodnutí problému by mělo dojít na základě solidní racionální argumentace a Benatar se domnívá, že argumenty v neprospěch existenciálních optimistů mají jednoznačně navrch. O jaké argumenty se jedná?

První argumentační linie je „empirická“ a sestává z výčtu zla a utrpení, s nimiž se v té či oné míře každý člověk během své životní pouti nezbytně setká. Benatar tímto výčtem zaplňuje několik stran své knihy a bylo by zbytečné zde celý jeho soupis reprodukovat. Nicméně malá ochutnávka určitě neuškodí: „Uvažujme nejprve o přírodních katastrofách. Kvůli takovým tragédiím prý přišlo za posledních 1000 let o život více než patnáct milionů lidí... Přibližně 20 000 lidí zemře *každý den* vyhladověním. Více než 107 lidí každou minutu umírá na nemoc... Do dvacátého století bylo při různém masovém vraždění zabito celkově

přes 133 miliónů lidí... V prvních 88 letech dvacátého století bylo 170 miliónů (a možná až 360 miliónů) lidí zastřeleno, ubito, umučeno, podřezáno, upáleno, rozdrveno nebo zemřelo hladem, mrazem či přepracováním, rovněž i za živa pohřbeno, utopeno... oběšeno, roztrháno bombou nebo zabito nějakým jiným z nesčetných způsobů, jakými vlády uštědřují smrt neozbrojeným, bezmocným občanům i cizincům.“ Výčet tím zdaleka nekončí, není však nutné v něm pokračovat.

Druhá argumentační linie je „racionální“ a má podobu kombinatoriky možností bytí a nebytí člověka, z níž podle Benatar vychází, že „neexistovat“ je pro člověka lepší než existovat, či přesněji řečeno, existovat je pro člověka za všech okolností újma a ztráta.

Aniž bychom se zabývali podrobnostmi autorovy argumentace, její smysl je jediný: ukázat, že člověka na této planetě drtí takové a tolik utrpení, že to jeho existenci *zbavuje jakéhokoliv smyslu* a to nejlepší, co každý z nás může udělat, je odejít ze scény tohoto světa, zbavit se vlastního vědomí a propadnout se do nebytí, v němž už nikoho nic netíží. Země a život na ní je peklo, ale naštěstí z něj existuje východisko. Kdo si uvedené nepříznivé okolnosti lidského života plně uvědomí, pochopí, že se musí rovněž *vzdát plození dětí*, tedy uvádění v existenci dalších bytostí, kterým by se utrpení stalo nevyhnutelným údělem. Benatar náleží k tzv. denatalistům, k myslitelům, k jejichž názorovému rejstříku patří přesvědčení o nemorálnosti rodičovství. Zplodit dítě znamená předat ho pod vládu katanských poměrů tohoto světa, a to žádný zodpovědný člověk nemůže s dobrým svědomím učinit. Někdo by sice mohl namítnout, že výše popsaná podoba lidského života není věrná realitě, neboť rozhodně ne všichni lidé se mají tak špatně, jak kniha vykresluje, ale i na to nachází Benatar odpověď. Tvrdí, že relativně bezbolestné existence jsou velmi vzácné a na jeden spokojený život připadá nezměrné množství životů zdrcených bolestí. I kdyby se šlo utrpení vyhnout, žádný z rodičů nemůže mít jistotu, že takové „štěstí“ potká právě jeho dítě, a pokud myslí opravdu racionálně,

Herrad von Landsberg: Středověké ztvárnění pekla (1180)

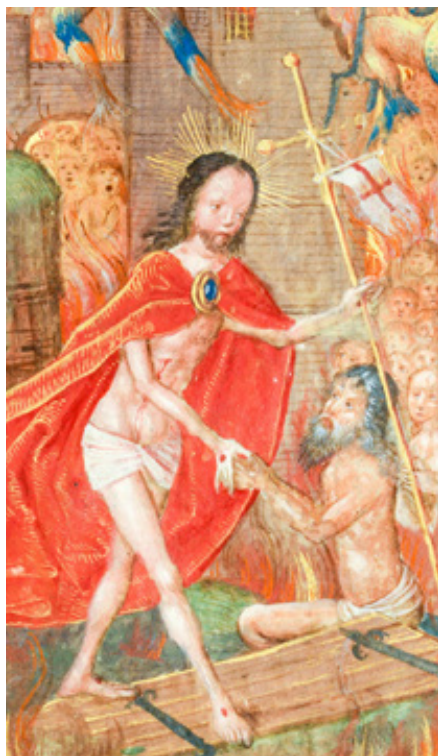
musí připustit, že šance na únik před zlem je v našem světě opravdu minimální. Zatížit existenci vlastního dítěte tak obrovským rizikem nemá se zodpovědností nic společného.

Pozor na nezdravý optimismus

Jak bychom se měli postavit k názorům podobného typu? Řada lidí se utíká k víře a naději, že „nakonec všechno dobře dopadne“. Možná je to pravda, ale ne každý bytostný optimismus je namístě. Notoricky optimističtí křesťané dokáží být pořádně otravní a širokospektrální „pilulka“ typu „Bůh má všechno pod kontrolou“ je často příliš slabá na to, aby pomohla lidem zdrceným těžkým osudem. Křesťanská víra není opíat, který nás má znecitlnit a eliminovat bolest z našich životů. Některá místa v Písmu jsou všechno jiné než lakováním tragiky narůžovo.

Nejvíce existenciální žalm 89 nám nastavuje zrcadlo a připomíná nám, že v nejlepších případech na této Zemi pobýváme sedmdesát, zdatnější z nás pak osmdesát let, ale většina tohoto času je poznamenána námahou a bolestí a nakonec nás očekává smutný odchod, zánik a rozklad. Kniha Kazatel boří prvoplánový optimismus stále se opakujícím

refrémem „marnost, všechno je marnost“. Našel snad někdo v tomto světě něco, pro co má smysl žít? V různých etapách lidského života se nám jako „nezpochybnitelná hodnota“ ukazuje vždy něco jiného, avšak stačí nechat uplynout pár let a to, co se nám dříve jevilo jako vytoužený cíl našich snah, se proměňuje v bezcennou tretku. Proud času do svých útrob strhává vše, nic nedokáže vzdorovat kordujícímu vlivu jeho hltavé nenasytlosti. Autor knihy Job nám předkládá před oči jedince, v němž se můžeme poznat všichni. Je nám na něm názorně demonstrováno, že na každého člověka mohou během života dopadnout ty nejkrutější rány osudu, že může utrpět ty nejhroznější ztráty. Závěr celého příběhu chce být povzbudivý, nicméně toto zdání je klamné. Job se opět domohl slušného jmění, a dokonce mu byla poskytnuta náhrada za jeho zemřelé děti v nových potomcích. Útěsný „happy end“, mohl by poznamenat optimista, zatímco realita zůstává nad tímto vyústěním příběhu v rozpacích. Přijdeme-li o majetek a pak se nám dostane adekvátní náhrady, lze opět nabýt spokojenosti. Je ale možné získat nějakou náhradu za ztracené děti? Snad když nám chcípne pes, můžeme nalézt útěchu v nějakém novém mazlíčkovi. Žádný lid-

Vaux Passional: Kristus vede Adama s pekla za ruku
(1503–1504)

ský jedinec však takto nahraditelný není, jeho místo nemůže zastoupit žádná jiná bytost. Samozřejmě že je nutné rozumět poselství knihy Job ze správného úhlu pohledu. Pozitivní zvrat Jobovy situace přesto nijak nezakrývá a nesmazává tragiku událostí, jimiž si tento těžce zkoušený člověk musel projít a ztráty, které ho zasáhly, se nedají vyrovnat způsobem, o němž se píše na konci této starozákonní knihy.

Pohled za oponu existenciálního pesimismu

Chceme-li si navzdory všem bolestem a všemu utrpení uchovat naději na konečný smysl lidské existence, musíme se vymanit z pohledu na svět, který tomu brání. Klíčovou roli zde hraje *perspektiva*, tj. *hledisko*, na jehož kvalitě a šíři závisí to, co se v něm zviditelňuje. Díváme-li se klíčovou dírkou, vidíme jen malý výsek reality za dveřmi. Otevřeme-li dveře, před naším zrakem se objeví to, co přes malý otvor nebylo možné spatřit.

Materialisté a empiristé nastavili svému rozumu takové metodické limity, které se podobají uvedenému zkoumání reality skrz „klíčovou dírkou“. Filosofické

úvahy o povaze lidského poznání nás dokáží přesvědčit o tom, že nemusíme zůstat stát za dveřmi. Jejich otevření zajišťuje disciplína zvaná *metafyzika*, která již sice v dějinách absolvovala mnoho svých pohřbů, ale její hrobníci si nevšimli, že do hrobu nekladou ji, nýbrž vždy jen její karikaturu. Navíc je třeba si uvědomit, že problém smyslu lidského života není problém čistě intelektuální, nýbrž *existenciální*. To znamená, že k jeho řešení se nepožaduje jen aktivace intelektuálních schopností člověka, ale všech dimenzí jeho života. Když se syrakuský samovládce Dionýsios ucházel o místo mezi Platónovými žáky, byl zakladatelem Akademie podroben přijímacímu řízení. Během něho Platón uchazeči nastínil, že filosofické poznání je kromě intelektuálního nadání podmiňováno disciplinovaným, asketickým životním stylem. To se rozmařilému Dionýsiovi nezamlouvalo, takže žádnou ochotu ke změně vlastního života neprojevil. Platón ho proto mezi své žáky nepřijal. Ve svém dialogu *Faidón* nám magistralním způsobem ukazuje, proč by se měl člověk snažit o zisk mravních ctností. Důvod je jediný: *aby viděl*. Jen určitým způsobem mravně vyprofilovaný člověk dokáže spatřit smysl života, pro mravně zkaženého člověka se stává neviditelným. V podobném stylu působil již Platónův učitel Sokrates, když zdůrazňoval nezbytnost *očišťování mysli* člověka od veškerého intelektuálně–mravního balastu. Kdo jím zůstane zanesen, nemá na poli filosofie co pohledávat. Jen ti, kdo jsou čisté mysli a čistého srdce, nahlédnou skutečný smysl svých životů.

Není neopodstatněné tvrdit, že Benatar si uvedený rozměr jím diskutovaného problému neuvědomuje. Kromě toho vane z jeho výkladů typická atmosféra pře–psychologizované moderní doby, v níž lidé soudí o realitě v závislosti na svých pocitech a na svém prožívání. Jestliže se někomu zdá, že život nemá smysl, cítí se často povolán k tomu, aby tento svůj vnitřní dojem zevšeobecnil a namísto pravdivého partikulárního soudu „nevidím smysl života“ deklarují obecný závěr „život nemá smysl“. To je typický příklad sofistického uvažování. *Danost* smyslu lidského života není závislá na tom, zda si ji uvědomujeme či zda ji pro-

žíváme. Tak jako o existenci barev nerozhoduje omezené vnímání slepce.

Někteří kritici Benatarovy pozice podnikli pracnou analýzu jednotlivých argumentů obsažených v jeho knize. I to je jistě způsob, jak se s jeho názory vyrovnat. Jde nicméně o zbytečnou okliku. Stačí si totiž přecíst, co v závěru spisu Benatar tvrdí o problému *lidské nesmrtnosti* a o otázce *existence Boha*. Bez jakékoli seriózní argumentace pouze konstatuje, že se přiklání ke stanovisku starých epikurejců. V tom spočívá Benatarovo materialistické a ateistické vyznání. Z hlediska filosofie je to kolosální blamáž, neboť problém smyslu lidského života je s otázkou nesmrtnosti člověka a existence Boha *podstatně spojen*. Vyřídít tuto záležitost pouhou deklarací přijetí určitého názoru a nepodložit ho poctivým důkazem, je velkým selháním a zároveň i podvodem na čtenářích, jimž se na každé stránce knihy autor snaží sugerovat, že jeho stanovisko je kryto racionálními důvody. Opak je pravdou. Celý rozruch okolo Benatarovy knihy byl a je naprosto zbytečný. Benatar se vyhýbá hlavnímu problému, věnuje mu pár slov až v úplném závěru spisu, jako by se jednalo pouze o nějakou zanedbatelnou marginálii a své úsilí vynakládá na vytváření dojmu, že racionální cestou prokázal absurditu naší existence. K celé otázce přistupuje nekompetentně a propadá iluzi o spolehlivosti svých filosofických rozborů. Nepochybuje o úspěšnosti svého „odhalení“ propasti nesmyslnosti pod povrchem bytostného optimismu nepřemýšlející většiny lidí. Ve skutečnosti se tato temná propast otevírá na pozadí jeho „argumentů“ na podporu existenciálního pesimismu.

Roman Cardal

Mgr. Roman Cardal PhD.
filosof

KATOLICKÁ VÍRA PROTESTANTSKÝCH REFORMÁTORŮ

Dnešní protestanti mají k Lutherovi, Kalvínovi a Zwinglimu mnohem dál, než měli tito původní revolucionáři ke katolicismu, od něhož se oddělili.

Na 31. října připadá Den reformace, který je připomínkou nešťastného rozkolu mezi protestanty a katolíky, k němuž došlo v roce 1517. Když se ohlížíme za převratnými událostmi 16. století, máme sklon představovat si protestantské reformátory jako muže, kteří odmítli katolicismus se vším všudy. Při bližším pohledu však zjistíme, že to bylo poněkud složitější – a dozvíme se dokonce i něco ironického. Martin Luther, Jan Kalvín, Ulrich Zwingli a Thomas Cranmer zastávali hluboce katolické názory, které moderní protestanti z velké části odmítají. Jejich vlastní spisy ukazují, že první reformátoři nebyli Římu tak vzdáleni, jak se jejich duchovní dědicové často domnívají.

Luther a reálná přítomnost

Vezměme si například učení o Eucharistii. Mnozí evangelikální křesťané dnes vykládají Kristova slova „Toto je mé tělo“ (L 22,19) pouze symbolicky. Samotný zakladatel protestantismu Martin Luther je však takto nikdy nevnímal. V kázání na 6. kapitulu Janova evangelia prohlásil: „Tady máme jasné tvrzení, které nelze vykládat jinak, než že mimo jeho tělo a krev není život, ale pouze smrt, pokud jsou opomíjeny nebo pohrdány“ (takže Kristova slova „Toto je mé tělo“ stále pevně platí proti fanatikům, 1527).

Luther sice odmítl katolické učení o transsubstanciaci, ale věřil, že Kristova přítomnost v Eucharistii je reálná, nikoli jen symbolická. Tělo a Krev Páně jsou skutečně podávány a přijímány. Thomas Cranmer, tvůrce anglikánské liturgie, rovněž tvrdil, že Kristova svátostná přítomnost je pro věřící „skutečná a účinná“. Porovnáme-li to s názorem mnoha moderních protestantů – kteří považují přijímání téměř jen za vzpomínkovou večeři –, dojdeme k ironickému závěru: reformátoři byli svátostnější než jejich

Anton von Werner: Luther na Wormském sněmu (1877)

dědicové. Každý křesťan během prvních 1 500 let po Kristu věřil, že Ježíš je ve svaté Eucharistii reálně přítomen.

Mariánská úcta

Dalším výrazným pokračováním tradice je úcta k blahoslavené Panně Marii. Mnozí protestanti dnes mariánskou úctu odmítají jako „příliš katolickou“. Ale samotní reformátoři Pannu Marii uctívali způsobem, který by možná moderní evangelíky překvapil. Luther ji chválil jako „nejvyšší ženu a nejušlechtlejší klenot křesťanství po Kristu“. Jan Kalvín připouštěl, že se jí dostalo „nejvyšší pocty“, když si ji Bůh vyvolil, aby porodila Syna. Zwingli šel ještě dál a trval na tom, že úcta k Marii by měla růst spolu s láskou ke Kristu. Za zmínku stojí, že žádný z reformátorů nezpochybňoval její ustavičné panenství. Zwingli důrazně napsal: „Pevně věřím, že Maria... při porodu a po porodu navždy zůstala čistou, neporušenou Pannou“ (Výklad víry, 1524). Dokonce i Luther v roce 1544 označil za „článek víry“, že po Kristově narození zůstala pannou. Naproti tomu mnozí moderní protestanti se brání být jen náznakem jejího ustavičného panenství, což ukazu-

je, jak moc se vzdálili víře zakladatelů protestantismu.

Zpověď a rozhřešení

Zpověď je dalším příkladem. Luther, který se jako mnich zpovídal i několikrát denně, se této praxi nikdy nevzdal. Ve Šmalkaldských člancích prohlásil: „Nedovolím, aby mi někdo vzal soukromou zpověď, a nevzdal bych se jí za všechny poklady světa“ (1529). Útěcha z osobního rozhřešení v Kristově jménu pro něj byla zásadní. Porovnejme to s dneškem, kdy většina protestantských tradic svátostnou zpověď zcela opustila a nahradila ji vágní představou „přímého přístupu k Bohu“. I zde reformátoři působí katoličtější než jejich následovníci.

Svátosti a apoštolská tradice

Je také příznačné, že hlavní reformátoři – Luther, Kalvín a Zwingli – neodmítli teologii svátostí. Luther zachoval křest a eucharistii jako pravé svátosti ustanovené Kristem. Kalvín uznával křest, eucharistii, a dokonce i určitý druh pokání. Žádný z nich netvrdil, že svátosti jsou prázdné symboly, jak to dnes činí mnohé evangelikální církve. Ještě nápadnější je

Reformační zeď v Ženevě. Foto: Jametlene Reskp / Unsplash

jejich úcta k tradici. Luther se odvolával na církevní otce, ač odmítal zneužívání jejich učení. Kalvín naplnil své *Institute* odkazy na Augustina. Zwingli uznával spojitost panenského narození s apoštolským učením.

Proč rozkol?

Papežská bula *Exsurge Domine* byla oficiální odpověď papeže Lva X. na Lutheřových 95 tezí z roku 1520. Reakce se pečlivě věnuje 41 tématům, která Luther vznesl. Zbývajících 54 nepovažoval Svatý stolec z problém, protože nevyvolávaly pohoršení. Nebylo tedy třeba k nim podávat žádné vysvětlení. Církve se jimi zabývala a učinila nápravu. Bezprostředním důvodem rozkolu nebyla úcta k Panně Marii, víra v eucharistii ani zpověď.

Byla to zneužití spojená s prodejem odpustků, papežstvím a otázkami autority. Tato zneužití církev uznala a napravila. K rozkolu nikdy nemělo dojít. Je na čase, aby se naši protestantští bratři a sestry vrátili domů. Tím vyvstává otázka: Proč tedy rozdělení stále trvá?

Lekce pro dnešek

Za 500 let se protestantismus rozdělil na desítky tisíc denominací, které si často protiřečí i v zásadních naukách. Katolická církev však nadále hlásá jednu víru a jeden svátostný život. Platí varování svatého Pavla Korinťanům: „abyste všichni byli svorní a neměli mezi sebou roztržky“ (1K 1,10). Samotný Kristus se modlil, „aby všichni byli jedno“ (J 17,21). Stěží se však lze ubránit ironií. Reformá-

toři měli ke katolicismu blíže než mnozí dnešní protestanti, a rozpory se znásobily víc, než si dokázali představit. Katolická církev přes všechny lidské slabosti zůstává jediným tělem, které drží pohromadě reálnou přítomnost, mariánskou úctu, svátostnou zpověď a apoštolskou tradici – tedy právě to, co uznávali Luther, Kalvín, Zwingli i Cranmer.

Z toho lze vyvodit závěr, že bychom si neměli reformátory romantizovat, ale spíše si uvědomit, že katolická pravda je trvalejší než pomíjivé dějinné spory. Jestliže se první reformátoři dokázali držet těchto katolických přesvědčení, možná je znovu objeví i moderní protestanti. Pozvání stále platí: Vraťte se domů, k plnosti víry, do katolické církve, kde Kristovo tělo nadále sytí, uzdravuje a sjednocuje.

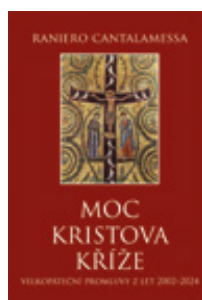
Mark Haas
Crisis Magazine
přeložil Pavel Štíčka

Mark Haas
hudební skladatel

Z nabídky nakladatelství a knihkupectví PAULÍNKY

NAKLADATELSTVÍ PAULÍNKY • Jungmannovo nám. 18, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 818 757, on-line knihkupectví: www.paulinky.cz, objednavky@paulinky.cz

Raniero Cantalamessa: *Moc Kristova kříže*

Dosud nevydané promluvy papežského kazatele Raniera Cantalamessy, které pronesl v letech 2002–2024 ve Svatopetrské bazilice při liturgii Velkého pátku.
Brož., 200 s., cena 289 Kč

Mike Schmitz – Bobby a Jackie Angelovi: *Modli se, rozhodni se a už to neřeš*

Svěží dílko (nejen) pro mladé o tom, jak rozpoznávat Boží hlas ve světě plném hluku a rozptýlení, jak rozlišovat Boží vůli pro svůj život a jak žít naplno v přítomném okamžiku od známého amerického kněze a youtubera P. Mikea Schmitze a jeho spolupracovníků.
Brož., 128 s., cena 249 Kč

SHAKESPEAROVSKÁ FILOZOFIE

Kdopak by si pomyslel, že se v tak krátkých verších skrývá tolik filozofie? Kdopak by si pomyslel, že tak málo slovy lze vyjádřit takové množství významu? Až příště budete číst Shakespeara, čtěte pozorně a možná v jeho dílech najdete více filozofie, než by se na první pohled zdálo.

V červnu jsme oslavili slavnost Těla a Krve Páně a v mysli mi stále zní krásné hymny *Adoro Te devote* a *Pange lingua*. Jejich autorem je svatý Tomáš Akvinský a díky jeho stručné, ale přesto krásné poezii máme možnost pocítit jeho hlubokou lásku k Nejsvětější svátosti. Svatý Tomáš byl vzácným typem člověka, který psal jak nádhernou poezii, tak i skvělé filozofické práce. Mezi básníky-filozofy bychom mohli počítat také Platóna a Williama Shakespeara. Jistě, každý ví, že Shakespeare byl velký básník (koneckonců mu říkají Bard), ale málokdo si uvědomuje, že Bard byl také velkým filozofem.

Duane Berquist poukazuje na to, že příklad Shakespearovy filozofie lze najít v *Hamletovi*, který obsahuje úplnou definici rozumu – což není žádný malý výkon, protože k jasné definici rozumu se dopracoval málokterý filozof.

*Co je člověk,
když žije jenom proto, aby spal
a jedl? Nic víc než zvíře, nic víc.
Ten, kdo nám dal tak velkou schopnost
myslet,
nazírat věci minulé i příští, zajisté
nechtěl,
aby v nás zahníval a tlel. (4,4)
(český překlad: Martin Hilský)*

Shakespeare zde uvádí tři složky definice rozumu: schopnost, uvažování a pohled dopředu i zpět. Zaprvé, stejně jako představitost, paměť a pětice smyslů je rozum schopností k něčemu. Tomáš Akvinský říká totéž, když tvrdí, že rozum je silou duše. Nazývat rozum silou duše prostě znamená, že uvažování je něco, čeho je duše schopna. Nestačí však říct, že rozum je schopnost, protože tím se ještě nerozlišuje od ostatních schopností duše.

Další dvě složky (uvažování a pohled dopředu a zpět) slouží k přesnější

Foto: Julian Nortoft / unsplash

charakteristice. Rozum postupuje skrze rozvahu, protože na rozdíl od prostého Božího pohledu musí přecházet od jedné věci ke druhé. Toto uvažování je však rozsáhlé, protože zahrnuje věci velké i malé: rozum může chápat něco tak všedního, jako je ranní káva, ale také něco tak vznešeného, jako je lidská duše nebo Bůh. Žádná jiná síla duše nemá schopnost tak rozsáhlého uvažování.

A konečně, rozum se dívá dopředu a zpět, pozoruje a vnáší řád. Vždy, když existuje „před a po“, existuje řád. Víme, že Aristoteles souhlasí s tím, že uspořádání je zvláštním úkolem rozumu, neboť tvrdí, že „moudrému člověku náleží uspořádávat“. Rozum je tedy schopnost rozsáhlého uvažování a pohledu dopředu i zpět. Shakespeare paradoxně vkládá tuto vynikající definici rozumu do úst šíleného prince Hamleta, který sám schopnost uvažovat ztratil.

Hamlet v této pasáži nejen definuje rozum, ale také nás nabádá, abychom podle něj žili. Uvádí několik přesvědčivých důvodů. Zaprvé, pokud člověk nepoužívá rozum, není nic víc než zvíře. Zadruhé, protože Bůh dal člověku schopnost rozumu, chtěl, aby ji člověk používal, a ne aby v nás chátrala (tlela) nevyužitá. Zatřetí, měli bychom používat rozum, protože jeho užívání je božské. Rozum činí člo-

věka podobného Bohu v tom smyslu, že rozumem můžeme poznávat něco z toho, co ví Bůh, i když opačným způsobem: Bůh zná vesmír skrze sebe, zatímco člověk poznává Boha skrze vesmír.

Když člověk používá rozum a řídí se jím, celý jeho život se tím uspořádá a zdokonaluje. Ve třetím dějství *Hamlet* zvolá: „Jen mi ukaž muže, který není pouhým otrokem svých vášní.“ Když člověk přestane následovat rozum, stává se otrokem vášní. Vášně zotročují, dáme-li jim volný průchod; rozum však vede. Rozum vede vášně tak, jako otec vede svého syna – ne jako pán vede otroka. Otrok nemá z pána žádný užitek, zatímco syn se těší z dobroty otce – takže když rozum vede vášně, povznáší je a ospravedlňuje. Bez otcovského vedení rozumu jsou emoce dětinské a zakrnělé.

Kdopak by si pomyslel, že se v tak krátkých verších skrývá tolik filozofie? Kdopak by si pomyslel, že tak málo slovy lze vyjádřit takové množství významu? Až příště budete číst Shakespeara, čtěte pozorně a možná v jeho dílech najdete více filozofie, než by se na první pohled zdálo.

Br. John Metilly
The Imaginative Conservative
přeložil Pavel Štíčka

TVÁŘ ČLOVĚKA V DOBĚ ALGORITMŮ

Někdy se zdá, že zprávy dne spolu vůbec nesouvisejí. Papež varuje před algoritmy, v Latinské Americe se znovu vede spor o ochranu nenarozeného života, britské výzkumy zkoumají smutek po domácích zvířatech, soudy řeší následky medicínských experimentů na dospívajících a statistiky oznamují demografický propad velmocí. Každá zpráva stojí jinde na mapě světa — a přece všechny mluví o jedné jediné otázce: co ještě znamená být člověkem.

Papež Lev XIV. ve svém poselství k 60. světovému dni sdělovacích prostředků připomněl něco překvapivě jednoduchého: lidská tvář a hlas nejsou jen biologická data, ale znamení osoby. Jsou darem, skrze který vstupujeme do vztahu. Technologie podle něj nesmí člověka redukovat na soubor algoritmů, protože komunikace není výměna informací, ale setkání. Pokud stroje začnou napodobovat lidskou přítomnost, hrozí, že zapomeneme rozlišovat mezi skutečným vztahem a jeho simulací.

Když nově zvolená prezidentka Kostariky mluví o nenarozeném dítěti jako o životě hodném ochrany, nejde pouze o politiku. Jde o otázku, zda lidská důstojnost vzniká až tehdy, když je člověk viditelný, slyšitelný a společensky užitečný — nebo zda předchází všem našim rozhodnutím. Spor o umělý potrat totiž není jen právní konflikt, ale spor o to, kdo má být považován za osobu.

Na opačném konci kulturního spektra čteme o tom, že část společnosti prožívá smutek po zvířeti stejně nebo silněji než po člověku. Samotná bolest ztráty je pochopitelná a lidská. Přesto tato zpráva nenápadně ukazuje posun: hranice mezi člověkem a ostatním stvořením se rozostřuje.

Pro některé znepokojivě působí zprávy o změně postoje některých lékařských

Udílání popelce dětem z CMŠ Srdíčko. Foto: František Nedbal / Člověk a Vira

institucí k radikálním zásahům do identity nezletilých. To, co bylo ještě nedávno prezentováno jako pokrok, je dnes zpochybňováno samotnými odborníky. Americký soud rozhodl, že dívka, kterou lékaři ve věku 16 let přesvědčili, aby si nechala změnit pohlaví, má nárok na náhradu škody. Dvě velké lékařské asociace náhle změnily názor a prohlásily, že podobné zákroky by měly být odloženy až do doby dospělosti. Ukazuje se, že technická možnost změny neznamená automaticky morální oprávnění. Člověk totiž není projekt, který lze bez následků přepsat.

A nakonec demografie. Čína, která desetiletí regulovala počet dětí, dnes zjišťuje, že porodnost se propadá na historická minima a společnost rychle stárne. (Nutno podotknout, že tento trend určuje také budoucnost naší země, žel Bohu...) Ukazuje se, že život nelze dlouhodobě plánovat pouze ekonomicky, ale zcela jistě je zde politická odpovědnost za nastavení parametrů tak, aby byl ekono-

micky dobrý život rodin v zemi možný.

Všechny tyto zprávy mají společného jmenovatele: moderní člověk získal obrovskou moc — nad komunikací, nad tělem, nad reprodukcí i nad samotným obrazem reality. Ale zároveň stále znovu zjišťuje, že bez správného chápání člověka se tato moc obrací proti němu. Tuto diagnózu modernity skvěle vystihl Romano Guardini, když řekl: „Člověk získal moc nad světem, ale ještě se nenaučil vládnout sám sobě.“

Křesťanství zde nepřináší nostalgii po minulosti ani strach z pokroku. Připomíná jen základní orientaci: člověk není výrobek, role ani algoritmus. Křesťanská tradice proto vytrvale říká, že člověk je „jediný tvor na zemi, kterého Bůh chtěl pro něj samého“ (*Gaudium et spes*, 24). Není věcí ani funkcí. Benedikt XVI. v *Caritas in veritate* napsal: „Technika má sklon stát se autonomní mocí, když člověk zapomene na své pravé určení.“

—zd—